

Sommerfuglarter i tilbakegang

Artene apollosommerfugl og herosommerfugl er gått tilbake i Norge. Som status for artene i Norge foreslås «sjelden» for apollosommerfugl og «sårbar» for herosommerfugl.

APOLLOSOMMERFUGLEN hadde tidligere en utbredelse fra Halden og Moss i Østfold, via Nesodden og Oslo og videre gjennom Vestfold, kystområdene i Telemark og Agder-fylkene, til Flekkefjord og muligens inn i Rogaland. Fra tidlig i dette århundret og fram til en gang på 1960-tallet forsvant den fullstendig fra disse områdene.

Arten ser også ut til å ha forsvunnet fra Hedmark, østre Buskerud og deler av Akershus.

Utbredt i enkelte områder

Fortsatt er apollosommerfuglen utbredt i indre deler av Telemark, i dalførene Hallingdal og Numedal i Buskerud, og i Gudbrandsdalen. I disse områdene finnes det i dag store og bærekraftige populasjoner. Den er nylig også påvist på en lokalitet i Akershus.

Apollosommerfuglen finnes fortsatt i Jotunheimen, og antagelig også i fjellområder i Ål og Hol i Buskerud, selv om den ikke er påvist her siden 1944. Det er usikkert om den fortsatt finnes i Valdres.

Underside av apollosommerfugl (*Parnassius apollo*) fra Flå i Hallingdal, 1992 (til venstre), og underside av herosommerfugl (*Coenonympha hero*) fra Nesøya i Asker, 1982.

Foto: LARS OVE HANSEN

Forsvunnet fra Oslo og omegn

Herosommerfuglen ser ut til å ha forsvunnet fra Østfold og Vestfold, men kan likevel være til stede i disse områdene, siden arten lett overses.

Videre er den forsvunnet fra Oslo og omegn, men er fortsatt til stede på

enkelte øyer i indre Oslofjord. Særlig på Ostøya i Bærum har den hatt en stabil populasjon siden 1947.

Arten er videre utbredt i indre Akershus og sørlige Hedmark, og ser ut til å ha forholdsvis kraftige bestander i blant annet Eidskog kommune.

Artsfredning anbefales ikke

ØDELEGGELSE av leveområdet er vanligvis den hyppigste årsaken til at en art går tilbake, og en slik trussel fjernes på ingen måte ved artsfredning.

For de aller fleste insektarter vil et intakt leveområde produsere så mange individer at innsamling ikke vil være noen trussel.

En stor del av det faunistiske arbeidet på insekter utføres av privatsamlere. Artsfredninger vil antagelig sette en kraftig demper på arbeidet deres.

Direktoratet for naturforvaltning bør lempe på restriksjonene for apollosommerfuglen i visse områder, ved at f.eks. privatpersoner lettere innvilges søknader om begrenset innsamling; særlig for apollo i fjellet er datagrunnlaget tynt, og det er ønskelig med et større materiale å forske ut fra.

Kanskje kunne man innvilge dette ved at det pålegges full rapportering og eventuelt at det avgis dyr som beleggsmateriale til våre zoologiske museer.

Artsfredninger anbefales derfor ikke, fordi effekten av fredningen stort sett vil utebli. Habitatvern er mer å foretrekke, siden trussel mot en art nesten alltid skyldes ødeleggelse av leveområdet.

Stoffet er hentet fra

NINA Utredning 046

Lars Ove Hansen:

«Status for apollosommerfugl (*Parnassius apollo*) og herosommerfugl (*Coenonympha hero*) i Norge».

Reddes én art, kan flere andre reddes samtidig

Alle er vi enige om at dagsommerfugler er skjønne. Dessverre har flere av disse artene gått merkbart tilbake de siste tiårene, som så mye annet innen vår flora og fauna.

Hovedårsakene er forandringer i naturen som skyldes menneskets virksomhet. Omlegging innen skogbruk og jordbruk til mer «intensiv drift» er viktige årsaker til at mange arter er gått drastisk tilbake. Dette gjelder ikke minst dagsommerfuglene. Kanskje kan flere vakre sommerfuglarter være forsvunnet fra vårt land innen få år hvis skjøtselstiltak ikke settes i verk med det første.

Bevar artene!

For mange vil det estetiske aspektet være god nok grunn til å bevare dagsommerfuglarter. De er vakre, og naturopplevelsen for den enkelte vil forringes hvis flere av disse skulle forsvinne. Mer avgjørende er likevel det etiske aspektet, som bl.a. påpekes i Brundtlandkommisjonens rapport, og som innebærer at vi må unngå å utrydde arter. Dette gjelder selvfølgelig også insektarter.

Insektarter — indikatorer på naturens helsetilstand

Enkelte insektarter kan være meget gode indikatorer på naturens helsetilstand. Rettet skjøtelsesarbeidet mot én enkelt art som er i ferd med å forsvinne, kan man fange opp en rekke andre arter som ville ha forsvunnet samtidig.

Nylig anslo entomologene antall insektarter i Norge til snau 15.000 kjente arter, men det ble samtidig påpekt at vi ganske sikkert har mer enn 23.000 arter her til lands. Med dette høye antallet i minnet kan man ane hvor mange arter som kan fanges opp ved bevaring av kanskje bare én enkelt art.

Ingen kunnskaper

For flertallet av disse 15.000 artene har vi absolutt ingen kunnskaper om de økologiske krav disse stiller til å overleve.

Herosommerfuglen:

Skogsdrift og redusert beiting slår negativt ut

Drenert myr ved Bjørkelangen i Aurskog-Høland, der herosommerfuglen har etablert seg.

Foto: LARS OVE HANSEN

Herosommerfuglen har tydeligvis vært avhengig av kulturlandskapet, selv om mange områder der arten tidligere fantes, høyst sannsynlig er blitt omgjort til dyrket mark. Habitattypen som den trengte, var neppe sjelden så lenge husdyr ble sendt på beite.

Mindre beiting — mere skog

I dag sendes husdyr dessverre mye sjeldnere på beite enn tidligere. Redusert beiting fører igjen til at områdene gror igjen av løvskog. Granplanting er også en trussel. Dette slår antagelig meget negativt ut for herosommerfuglen.

Fjerning av våtmark

Negativ innvirkning har også den omfattende dreneringen eller rett og slett fjerningen av våtmark. I bl.a. Østfold er det i en årrekke gitt offentlige bidrag slik at en rekke bekker er lagt i rør. Resultatet er blitt at overgangssonen mellom våtmark (f.eks. bekker) og dyrket mark er forsvunnet. Dette igjen har redusert tilgangen på egnede habitater for herosommerfuglen.

Både i Telemark, Numedal og Hallingdal er det skogsdrift i områdene der apollosommerfuglen finnes. Arten flyr hyppig ned på hogstfeltene for å oppsøke nektarplanter.

Skogsdrift en trussel

Mens apollosommerfuglen har en viss fordel av hogstfelt, ser skogsdriften ut til å være en av hovedårsakene til at herosommerfuglen forsvinner.

Ved Bjørkelangen hadde arten etablert seg på drenert myr. Dette området vil høyst sannsynlig bli beplantet med gran innen kort tid. I så fall vil arten kunne holde stand noen år på et slikt område, inntil grantrærne fortrenger den nåværende vegetasjonen.

Gunstigst med dyr på beite

Bremser vi opp den massive ødeleggelsen av våtmark i Norge, vil dette altså slå heldig ut for herosommerfuglen.

Vel så viktig for arten er det at husdyr igjen slippes på beite; dette vil samtidig være gunstig også for mange andre sommerfuglarter.